

Nr 166.

Af herr **Christiernson**, om förändring af docentstipendiet i praktisk teologi vid Uppsala universitet till ett docentstipendium i religionshistoria m. m.

I statsverkspropositionen äskar Kungl. Maj:t, att e. o. professuren i praktisk teologi vid Uppsala universitet måtte indragas, men att i stället måtte anslås 4,500 kronor till aflöning af en direktör för ett praktiskt öfningsinstitut. Å extra stat föreslås vidare ett anslag å 1,500 kronor till uppehållande af undervisning i symbolik. Mot dessa förslag synes mig såväl ur principiella som ur sparsamhetsskäl åtskilligt vara att erinra.

Det kan starkt sättas i fråga, om ämnet praktisk teologi öfver hufvud hör till de ämnen, som vid ett universitet böra vara företrädde. Universitetet är en *vetenskaplig* institution, och skall vetenskapen kunna utföra sitt äfven i praktiskt afseende oskattbara och oersätliga värf, så kräfves först och främst, att den får vara helt sig själf, d. v. s. hållas möjligast ren från direkt praktiska bisyften. Vetenskapens praktiska tillämpning är en sak för sig. Om den göres för starkt gällande redan vid den vetenskapliga forskningen och undervisningen, så visar all erfarenhet att vetenskapen lätt förryckes.

Visserligen ha ju de svenska universiteten af sparsamhets- och lämplighetsskäl nödgats öfvertaga en del praktiska uppgifter. Inom medicinska fakulteten är detta tydligen oundgängligt. Men ej blott inom den filosofiska, utan ock inom den juridiska — hvars undervisning dock har ett så utprägladt praktiskt syfte — intager den rent praktiska utbildningen ett mycket ringa rum. För teologiska fakulteten tillkommer ett alldeles särskildt förhållande. Sådan denna nu är organiserad, måste en ständig slitning uppstå mellan å ena sidan vetenskapens kraf att obunden af allt be-

kännelsetvång och alla kyrkliga hänsyn söka sanningen och intet annat samt å andra sidan intresset att åt kyrkan utbilda bekännelseetrogna tjänare. Just den praktiska teologiens studium är uppenbart en ständigt drifvande kraft i den senare riktningen, en kraft, ägnad att förrycka den vetenskapliga religionsforskning, som ensam ger teologiska fakulteten rätt att vara till såsom en afdelning af ett statsunderstödt universitet.

Det torde kunna sättas i fråga, om den praktiska teologien öfver hufvud kan anses vara en vetenskap i verklig mening. Bland lekmän, som tänkt på saken, torde tviflet därpå vara rätt allmänt, och efter hvad jag skulle tro, äro ej ens fackmännen helt eniga därom. I hvarje fall har denna vetenskap tagit sig uttryck, som knappt äro ägnade att vare sig hos lekmän eller teologie studerande höja universitetens vetenskapliga anseende.

För öfrigt har den praktiskt-teologiska undervisningen vid universitetet kritiserats ur rent praktiskt-kyrklig synpunkt. De studerande torde t. ex. vara föga hugnade med att predika inför en publik enbart bestående af kritiserande lärare och kamrater, och äfven äldre präster ha uttalat sina starka tvifvel på hela denna undervisnings nytta. I rätt hög grad ha teologiska fakulteterna samt Kungl. Maj:t godkänt denna kritik, då tiden för universitetens praktiska prästbildning för ej särdeles länge sedan nedattes från ett år till en termin.

Det är då högst påfallande, att teologiska fakulteten i Uppsala för undervisningen i praktisk teologi förfogar öfver ej mindre än *fem* lärareplatser, nämligen: 1) en ordinarie professor i praktisk teologi, 2) en e. o. professur i samma ämne, 3) en assistent, 4) ett docentstipendium, 5) en lärare i kyrkosång.

Af dessa platser har docentstipendiet ej tagits i anspråk under åren 1898—1909 och innehas för närvarande af en docent i helt annat ämne, hvilket ju bäst bevisar dess obehöflighet. Det måste därför väcka förvåning, att Kungl. Maj:t icke föreslagit detta stipendium till indragande, när dess nuvarande innehafvares tid gått ut. För min del vill jag alltså väcka förslag därom. Dock finner jag ej rättvist att beröfva universitetet ifrågasvarande medel, eftersom antalet docentstipendier ännu är för litet med hänsyn till behovet af behöfliga yngre lärarkrafter. Jag föreslår alltså, att detta stipendium ombildas till ett dylikt i *religionshistoria*, hvilket emellertid, tillika med nuvarande professuren i teologisk encyklopedi och teologiska prenotioner, snarast möjligt bör förläggas till den filosofiska fakulteten, hvarom jag äfven motionerat i fråga om den nya professuren vid Lunds universitet.

Hvad vidare angår den e. o. professuren i praktisk teologi, kan äfven denna alldeles säkert undvaras. Allra minst bör den ombildas till en ny rent praktisk befattning och därigenom säkerligen mista sitt redan nu alltför svaga samband med vetenskapen. Att Kungl. Maj:t föreslagit en sådan ombildning, är desto mer egendomligt, som teologiska fakulteten alls ej synes vara öfvertygad om behörigheten af två platser i och för den rent praktiska prästutbildningen. Professor Söderblom har föreslagit, att e. o. professuren i praktisk teologi skulle indragas och ersättas med en professur i ett helt annat ämne. Professor Lundström har velat ha den ersatt med en bättre assistentplats, hvaremot den nuvarande assistentbefattningen skulle bortfalla. Detta förslag antogs den 19 november 1909 af *teologiska fakulteten*, ehuru den senare naturligtvis bättre godtog ett förslag, som skulle ge den flera platser.

Den praktiska undervisningsskyldighet hittillsvarande e. o. professorn i praktisk teologi utöfvat har omfattat 6 à 7 veckotimmar jämte handhafvande af de skriftliga predikoprofven. Denna undervisningsskyldighet kan mycket väl fördelas dels på assistenten, dels på den ordinarie professorn i praktisk teologi. Den vetenskapliga verksamhet den senare anses böra utöfva bör ej vara omöjligare att medhinna för honom än den hittills varit för e. o. professorn i ämnet.

I den från universitetshåll anförda motiveringen för Kungl. Maj:ts förslag säges, att en god teoretiker ej nödvändigt behöfver vara en god praktisk handledare och tvärtom. Detta resonemang förefaller högst egendomligt, när det gäller en professur i *praktisk* teologi.

Att en sådan anordning som den af mig föreslagna väl går för sig, visas för det första däraf att universitetet i Lund, som ej har alltför mycket färre teologie studerande än Uppsala (förutvarande hösttermin 88 mot 142), kan väl reda sig med blott två lärarkrafter, och det fastän undervisningstimmarnas antal till största delen måste vara oberoende, om de studerande äro få eller många, för det andra däraf att för närvarande *alla* platser inom den praktiska teologiens område vid Uppsala universitet uppehållas på förordnande. Någon professor tjänstgör för närvarande icke. Ja, under läsåret 1910—1911 redde sig fakulteten med en docent, som var tillförordnad professor, och en assistent, alltså blott *två* lärare (utom den i kyrkosång) eller *lika många, som här föreslagits*, och det fast den viktigaste platsen ej var besatt af ordinarie innehafvare.

Härtill kommer, att ur rent teologiskt-kyrklig synpunkt anmärkningar kunna göras mot Kungl. Maj:ts förslag. Prof. Lundström har inom teolo-

giska fakulteten framhållit det oriktiga i att för 5 år skilja en prästman från den församling, af hvilken han aflönas. Vidare har han uttalat den närliggande farhågan, att man för den föreslagna lönen ej skulle få någon kompetent person och att direktören blott skulle betrakta sin universitetsplats som en bisyssla.

Vidare har Kungl. Maj:t på extra stat begärt ett anslag af 1,500 kronor för uppehållande af undervisningen i symbolik. Detta därför att detta är ett särskildt examensämne och alltså kräver en särskild examinerare. Innan Riksdagen godkänner detta resonemang, bör den dock undersöka, om det verkligen är nödvändigt att bibehålla symboliken som särskildt examensämne. Enligt min mening är detta icke alls förhållandet. Ty symbolik, läran om bekännelseskriterierna, faller å ena sidan nödvändigtvis under kyrkohistoriens område, alldenstund bekännelseskriteriernas uppkomst är ett af de viktigaste kyrkohistoriska problemen; å andra sidan måste ju professorn i dogmatik nödvändigtvis och i hög grad syssla med de bekännelseskriterier, där just kyrkans dogmer stå att finna.

Genom här föreslagna anordningar skulle en besparing vinnas på 6,000 kronor i jämförelse med hvad i statsverkspropositionen föreslås. Anslagen till universitetet växa år från år, och oupphörligt inrättas nya tjänstebefattningar. I själfva verket har Riksdagen med hänsyn till vårt lands ringa folkmängd och fattigdom ålagt folket en ganska tung börda i och för universitetsbildningen, tyngre än i flera jämförliga länder. Detta vill jag på intet vis klandra, tvärtom ligger, enligt min mening, i detta kulturintresse en anledning till nationell stolthet. Men det angifna förhållandet innebär en allvarlig maning till Riksdagen att ej bevilja några som helst onödiga universitetsanslag, allra minst till platser, hvilkas *vetenskapliga* betydelse är alls ingen.

Jag ber alltså få föreslå:

dels att docentstipendiet i praktisk teologi vid Uppsala universitet förändras till ett liknande stipendium i religionshistoria;

dels att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts förslag om inrättande af en direktörsbefattning för ett praktiskt öfningsinstitut inom teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala, äfvensom å förslaget om ett extra anslag för uppehållande af undervisningen i sym-

bolik vid samma universitet, måtte besluta om indragning af nuvarande e. o. professuren i praktisk teologi där sammastädes.

Stockholm den 26 januari 1912.

A. J. Christiernson.